

**Atsiliepimas apie Kęstučio Urbos lietuvių literatūros vadovėlio 8 klasei
LITERATŪROS KALVA pirmą dalį**

„Iš aukščiau daugiau matyti. O kartais kai kas ir atrodo gražiau“ - tokiais žodžiais 8 klasės literatūros vadovėlio LITERATŪROS KALVA autorius Kęstutis Urba kreipiasi į būsimus skaitytojus- aštuntokus. Nelengva šiandieniniam paaugliui palikti telefoną, tad nedažnas neraginamas paima į rankas knygą, bet šis vadovėlis turėtų tapti viena skaitomiausių knygų: bent du kartus per savaitę ją vartys jaunos rankos. Vartys ir, tikiuosi, atidžiai skaitys. O skaityti reikia. „Kokį žmogų vadiname *jaunu*?“ – taip provokuojamas aštuntokas pasiims į rankas šią knygą, taip vadovėlio autorius padės mokytojui ugdyti naujų skaitytojų.

Pirmajame vadovėlio skyriuje pateikiami kūriniai, kurių personažai- aštuntokų bendraamžiai. Tokių veikėjų jausmai, problemos paaugliams artimesni, suprantamesni. Vienas pirmųjų kūrinių - Algimanto Baltakio eilėraštis „Aš tas, kuriam bus padaryta išimtis“. Kuris aštuntokas nenori būti išskirtinis, kuris nenori išgirsti, kokius „žodžius jaunystė<...> kužda“? Gaivališku gamtos šėlsmu, jaunatvišku veržlumu ir gal skausmingu nesusikalbėjimu maloniai nuteikia Henriko Radausko eilėraštis „Gėlė ir vėjas“ ir Salomėjos Nėries posmai. Sauliaus Šaltenio „Riešutų duonoj“ gvildenamos šeimos problemos, santykiai su draugais, pirmosios meilės kančios. Kūrinys kupinas kinematografinių scenų žadina kūrybiškumą, o ironiškas lyrizmas leidžia apie rimtus dalykus kalbėti su šypsena, tad kūrinys, dažnas mokyklų dramos studijų scenose, padės jauniems žmonėms realizuoti savo vaidybinius gebėjimus, tarsi iš šalies pamatyti save, pažinti savas jaunatviškas godas. Liūdnose, tragiškose situacijose atsiduria Adriano Moluo, dvasinės stiprybės reikalauja Krabatą užgriuvę išbandymai.

Likusieji vadovėlio kūriniai taip pat labai aktualūs šiandieniniam aštuntokui, juose dažnas atpažins save ar ras atsakymų į rūpimus klausimus, kaip bespalviame pasaulyje išeičių ieško „Siuntėjo“ personažai. Spalva atsiranda tik tuomet, kai Jonas randa atsakymus į jį ilgai kamavusius klausimus. Gal daugiau spalvų atsiras ir tamsių minčių užkariauto aštuntoko galvoje?

Nenuoramos aštuntoko dėmesį turėtų patraukti ir antrasis vadovėlio skyrius, skirtas modernizmui ir avangardizmui. Skyrius pradedamas Kazio Binkio poezija, kurioje egocentriškas paauglys nesunkiai atpažins save. Eilės tarsi ragina daug ką keisti, atmesti, paneigti, įrodyti, jog esi geresnis, pranašesnis už aplinkinius, o ypač vyresnius. Parinkti kūriniai nepalieka skaitytojo pasyvaus- jam reikia mąstyti, kurti, pratęsti mintį, galų gale suvokti, jog laisviems žodžiams artimas chaosas, vyksta nuolatinė žodžio ir prasmės kova (Petro Tarulio kūriniai). Gal aštuntokui bus skaudoka suvokti, jog tai, kas šiandien atrodo nauja, jau buvo bent prieš šimtą metų - tarsi pasikartojantis gyvenimo dėsni. Niūrų nusivylimą, kad tai jau buvo, turėtų skaidrinti medžiaga apie FLUXUS- gerą išradinę pokštą, kurį niekas nedraudžia laikyti pokštų menu, kuriančiu skirtingą, savitą pasaulį ir gyvenimo būdą. Susimąstyti verčia Jono Meko kūrybos, kurioje nesunkiai atpažįstami ir nūdienos skauduliai, apžvalga, o ryšių tarp lietuvių kūrėjo ir Džono Lenono bei Joko Ono atskleidimas tik patvirtina mintį, jog lietuviai visuomet buvo kosmopolitiški žmonės.

Vadovėlis parengtas laikantis literatūros programos reikalavimų, kūriniai atitinka mokinių amžiaus brandą- suvokiami, aktualūs, skatinantys apmąstyti ir pažinti save. Kiekvienas kūrinys tarsi kilsteli aukščiau, bet ne tam, kad paauglys pasijustų visažinis nugalėtojas, o kad suvoktų, kiek daug nežinomų dalykų, patirčių dar laukia. Laukia ne vien malonus skaitymas, bet ir neįkyriai pateikiama literatūros teorija, padedanti geriau suvokti skaitomą ištrauką, giliau suvokti prasmę. Taip skaitymo malonumas virsta literatūros (o ir gyvenimo) pažinimu, suvokimu. Kūriniai ir užduotys parinkti orientuojantis į mokinį ir jo poreikius- atsiminti, suprasti, taikyti, analizuoti, įvertinti, kurti.

Pagarbiai Daiva Orintienė

Šakių rajono Sintautų pagrindinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Atsiliepiamas
apie dr. Kęstučio Urbos literatūros vadovėlį „Literatūros kalva“ 8 klasei

Kretinga,
2024-12-02

Literatūrologo, vertėjo dr. Kęstučio Urbos vadovėliai („Knygų valandos“, „Knygų dienos“, „Literatūros laukai“, „Literatūros šaltiniai“, leisti 1996–2012 metais) buvo pamėgti ir mokytojų, ir tų, kuriems jie skirti – mokinių. Populiarumą vadovėliai pelnė dėl aiškos struktūros, dėmesio metodikai (ko verta vien užduotis, kviečianti į rašiniui parinkti B. Sruogos „Giesmės apie Gediminą“ citatas – ir praėjus keliems dešimtmečiams buvę mokiniai pasakoja, kaip pirmą kartą taip įsigilino į skaitomą tekstą) ir pagaulaus stiliaus, viliojančio į programinio ar rekomenduojamo teksto paslaptis. Autorius, vienas žymiausių Lietuvoje vaikų ir paauglių literatūros specialistų, puikiai supranta ir pasišiaušusį paauglį, ir prie to paties vadovėlio palinkusį tam pasišiaušėliui dėstantį pedagogą.

Tai akivaizdžiai įrodo naujausias dr. Kęstučio Urbos vadovėlis „Literatūros kalva“, skirtas 8 klasei. Jau pirmuoju pokalbiu („Pasiųpėkime, arba Pratarmė“) autorius subtiliai kviečia paauglius augti su knyga, nuo knygos aukštumos imti dairytis į pasaulį. Aštuntokams dėmesingai paaiškinami vadovėlio autoriaus keliami tikslai. Jiems, statistiškai vengiantiems knygų mokiniams, autorius supratingai padeda, draugiškai tiesdamas jaunajam skaitytojui ranką, garantuojančią, kad kelionė bus įdomi, bet saugi. Įtraukiantis pašnekesys nuosekliai veda aštuntoką lietuvių ir aukštyn literatūros kalvomis, ir gilyn – klausimais ir užduotimis kviečiant gilintis į save, bendraamžius, mokant diskutuoti, susidaryti nuomonę, argumentuoti ją ginti. Vadovėlio tekstai atitinka Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programą (2022), o klausimai, užduotys ir svarstymai įtraukūs, skatinantys pasaulio ir savęs pažinimą, net moderniosios literatūros tekstuose kviečiantys kontekstiškai ieškoti tautosakos aidų ir plečiantys akiratį. Literatūros sąvokos pateikiamos aiškiai, suprantamai, visame vadovėlio autoriaus tekste jaučiamas dėmesys paaugliui, empatiškas ir įtraukus kalbėjimas su skaitytoju, gerbiant jo patirtį ir regint galimybes. Nuolatinis mokinių skatinimas nebijoti, rinktis, bandyti – įtraukiojo mokymosi gairės. Vadovėlio užduotys suformuluotos taip, kad būtų ugdomas aštuntokų kūrybiškumas, vaizduotė, lavinami analitiniai įgūdžiai, kritinis mąstymas, o mokytojas galėtų kviesti kitų dalykų specialistus sėkmingai integruoti dėstomąją medžiagą pamokose, rengti bendrus įtraukius projektus.

Atidžiai perskaičiusi vadovėlio rankraštį, nuoširdžiausiai rekomenduoju jį išspausdinti ir siūlyti mokykloms. Tikiu, kad šis vadovėlis bus toks populiarius, kaip ir visi anksčiau nesyk leisti dr. Kęstučio Urbos vadovėliai.

Aldona Kruševičiūtė,
Kretingos Marijono Daujoto progimnazijos
lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja ekspertė